

СЛОВО ПО ПОВОД ЮБИЛЕЯ НА ПРОФ. КАМЕН МИРКОВИЧ

Преди няколко месеца (ноември 2009 г.) проф. д-р ик. н. Камен Георгиев Миркович навърши 70 години – повод за отдаване на дължимото за неговите творчески постижения, за приноса му за развитието на икономическата наука в България, за укрепването и възхода на висшето образование, както и за неограничената му роля за съхраняването и утвърждаването на Университета за национално и световно стопанство като водеща академична институция. Всичко това има безспорно национално значение.

Творческият път и научните постижения на проф. Миркович се радват не само на национално признание. Той е уважаван учен и в редица международни институции. За постигнатите резултати в областта на научните изследвания е избран за академик – кореспондент на Испанската кралска академия на докторите на науките в Барселона (1994 г.). От 1997 г. е член на Международната инженерна академия в Москва, а от 1995 г. – на Международното общество по използване на размити множества в икономиката. Високо международно признание получават академичните му изяви на научни конгреси и срещи в Москва, Лондон, Берлин, Токио, Женева, Рио де Жанейро, Ню Йорк, Стокхолм, Вашингтон и в редица други международни прояви.

Научната и преподавателската кариера на проф. Миркович е тясно обвързана с Висшия икономически институт, сега Университет за национално и световно стопанство и катедра “Политическа икономия”, преименувана през 1990 г. на катедра “Икономикс”. През периода 1964 - 1967 г. той е докторант към катедрата, а през 1968 г. защитава докторска дисертация. Научната степен “доктор на икономическите науки” получава с дисертационен труд, посветен на теоретичните проблеми, математическото моделиране и измерването на обществено необходимите разходи на труд през 1984 г.

През периода 1967 - 1976 г. работи като научен сътрудник, а от 1974 г. е ст. н. с. II степен в НИИ към Министерството на финансите и съветник в апарата на Министерския съвет (1969 – 1976 г.) по въпросите на финансите, паричното обръщение и статистиката. През 1976 г. е избран за редовен доцент, а от 1987 г. е редовен професор към катедра “Икономикс” на УНСС.

Значими са приносите на проф. Миркович на ръководните академични длъжности в Университета за национално и световно стопанство. Това се отнася както за периода, през който той работи като зам.-декан (1979 – 1987 г.) и декан (1987 г.) на Общоекономическия факултет, така и за времето, когато е първи зам.-ректор по учебната работа (1987 – 1989 г.) и ректор (1993 - 2003 г.).

Колегията на катедра “Икономикс” високо цени ролята на проф. Миркович като ръководител на катедрата от 1991 до 2000 г., приноса му за сплотяването и израстването на катедрения колектив. Всички членове от академичния състав на катедрата са получавали безкористната му помощ,

критично, но и стимулиращо мнение за творческото си развитие. Неговата прецизност, точност и коректност са били и са постоянен пример за колегиални отношения, за отговорност и безкомпромисност при изпълнение на служебните задължения както в учебно-преподавателската, така и в научно-изследователската работа на катедрения колектив.

Проф. К. Миркович допринесе много и за обогатяване на обучението на студентите по икономическа теория с въвеждане на учебните дисциплини по микроикономическа и макроикономическа теория. Студентите от специалностите "Макроикономика" и "Икономика", както и от редица други специалности, на които е преподавал, високо ценят професионализма и педагогическите му умения. Те са респектирани, но в същото време и благодарни за неговата възискателност и добронамереност при оценяване на знанията им, защото са убедени, че само така могат да се подготвят като добри специалисти.

Под ръководството на проф. Миркович като ректор се запази духът, колегиалността и стабилността на академичните структури в УНСС по времето на един сложен в икономическо и социално отношение преход към демократизация на обществените процеси в страната. Академичната колегия оценява неговата принципност и отговорност, проявени при преустройството и модернизацията на организационните и учебните структури на университета през този период. В резултат от това кадровият академичен състав беше стабилизан, учебното съдържание на преподаваните дисциплини – обновенно и модернизирано, подобрена беше материално-техническата база и бяха усъвършенствани методическите подходи и качеството на обучението на студентите.

Като ректор проф. Миркович създаде условия и за коренни промени в научноизследователската дейност. Създадени бяха нови тематични направления за разработването на университетски научни проекти в областта на пазарната трансформация на икономиката, насоките и участието на България в процесите на глобализация и европейска интеграция, утвърждаването на университета като значим учебен и научноизследователски център в Европа.

През последните 15 години проф. Миркович участва активно в най-престижните институции, свързани с развитието на икономическата наука в България. Няколко мандата е работил като член на Комисията по икономически науки при ВАК, бил е председател и член на Специализирания научен съвет по икономическа теория и макроикономика при ВАК. Сега е член на Специализирания научен съвет по икономическа теория и МИО. От 1993 г. е член на редколегията на сп. "Икономическа мисъл".

Последното десетилетие е особено плодотворно за проф. Миркович като учен-изследовател. Характерна особеност в това отношение е тясното обвързване на неговата изследователска дейност с потребностите на учебния процес и издигането на научното равнище при обучението на студентите. Това се отнася до такива области на научното познание като математическо

моделиране в политическата икономия, кибернетика и икономика, математическа икономия, математическо моделиране на икономическите системи, микроикономическа теория, макроикономическа теория, международна икономика, икономически системи. В тези области проф. Миркович има 23 учебника, които са на високо научно равнище и могат да се сравняват със световните образци в икономическата наука.

В своето научно творчество той разработва идеи и тези, които доразвиват и обогатяват съкровищницата на съвременната икономическа теория. Това се отнася особено за неговите големи монографични изследвания: "Международна икономика" (2000 г.), "Макроикономика" (2001 г.), "Микроикономика" (2003 г.), "Полезност и стойност" (2005 г.), "Икономическата система" в два тома (2008, 2009 г.), "Стопанство и икономика" (2009 г.). Впечатляващо за тези издания е не само техният брой и обем, а преди всичко високата им научна стойност. Безспорно е, че те ще оказват влияние върху икономическата наука в България за дълги години и ще оставят дълбока следа в нейната история.

Особена значимост има разработената от проф. Миркович теоретична концепция за връзката между категориите "стойност" и "полезност", която може да се определи не само като доразвитие, а и като новост в съвременната икономическа теория. Според него противопоставянето на двете категории: "стойност" – като същностна икономическа категория, и "полезност" – като изразяваща повърхностни икономически явления, е непродуктивно. Това произтича от противопоставянето на политическата икономия – като същностна икономическа наука, и на икономикса като явленческа икономическа наука.

Проф. К. Миркович приема, че това противопоставяне произтича от неразбирането на обективното положение, че зависимостите между икономическото явление и икономическата същност са многопластови и затова същностната идентификация и явленската идентификация на икономическите зависимости са относителни. Според него дадена икономическа зависимост може да представлява икономическо явление по отношение на една икономическа зависимост, но едновременно с това да представлява и икономическа същност по отношение на друга икономическа зависимост. В крайна сметка икономическото явление и икономическата същност са две страни на единния икономически обект и трябва да се изследват в единство. Някоя теоретична икономика не може да постигне своите цели, ако не се съобрази с това единство и не го изследва в неговата цялостност (вж. Полезност и стойност, С.: изд. "Тракия-М", 2005, с. 487-488). Проф. Миркович категорично застава на позицията, че е необходима конвергенция (сближаване) на икономикса и политическата икономия, което да резултира във формирането на теоретична икономия, в която с еднаква сила да бъдат разработени проблемите и на икономическата същност, и на икономическите явления в тяхната взаимозависимост. Основно място в една такава същностно-фено-

менна теоретична икономика трябва да заеме обобщената теория за стойността и полезността (пак там, с. 494).

Може да се приеме, че в рамките на този подход ще се оформят контурите на една нова обща теоретична икономия, на общотеоретичния синтез на икономическото познание. Това ще помогне по-пълно да се разбере и съвременният подход (теоретичен и методологичен) в развитието на научната теория за природата и функционирането на икономическата, а в по-широк аспект и на обществената система. Той е заложен с възникването и развитието на теорията за новата икономика и преди всичко е интердисциплинарен и е продукт на методологически синтез.

Излизайки от разбирането за равнопоставеност на категориите "стойност" и "ползност" в една обща икономическа теория, в която класическата политическа икономия и икономикът са нейни частни случаи, проф. Миркович разработва и изходните положения на теория за пределната стойност като равнопоставена на теорията за пределната ползност. Въз основа на това се формира и обща концепция за принадлежната ползност и принадлежната стойност, което позволява да се получи по-пълна представа за зависимостите между производството и потреблението.

С не по-малко научно значение са теоретичните проблеми, разработени от проф. Миркович в най-новия му монографичен труд "Стопанство и икономика". В него се изследват редица фундаментални въпроси в теоретичната икономия, свързани с разграничаването на категориите "стопанство" и "икономика". Най-сериозният извод в това теоретично изследване е, че се създава нова парадигма за изграждането на системата от категории на икономическата наука и тяхното систематично поддръждане по начин, който съответства на обективната икономическа история.

Изходна точка в теоретичния анализ, изграден на базата на комплексен методологически подход (исторически, логически, системен), е постановката, че стопанството е по-широко понятие от икономиката. Стопанството е първично (неикономическо стопанство), а икономиката се надгражда над него (икономическо стопанство). Стопанството се идентифицира чрез ограничеността на ресурсите, а икономиката се конституира чрез собствеността върху богатството, развиваща се чрез процесите на разпределение.

В този монографичен труд проф. К. Миркович развива тезата, че стопанството и икономиката се характеризират със сложна многопластова структура, отразяваща историческия процес на възникване и развитие на определени обществени форми. Всяка от тях притежава специфични разновидности и се реализира в рамките на конкретна, развиваща се пофазова логическа структура.

В исторически аспект са систематизирани и подробно са изследвани структурата и съдържанието на пет основни обществени форми: консуматорство, стопанство, икономика, пазарна икономика и финансова пазарна икономика. От една страна, при анализа на тези форми са обобщени редица

постижения на икономическата наука. Същевременно, от друга, са разработени нови, модерни виждания, които могат да обогатят и да дадат нов тласък в развитието на теоретичната икономия. Това се отнася особено до извеждане на основните характеристики на обществените форми:

- консуматорството (не стопанско) се характеризира с еднофазова структура (потреблението);
- стопанството (неикономическо) има двуфазова структура (производството и потреблението);
- икономиката (непазарна) е с трифазна структура (производство, разпределение и потребление);
- пазарната икономика се характеризира с четири фази на възпроизводствения процес (производство, размяна, разпределение и потребление);
- финансовата пазарна икономика (ликвидна пазарна икономика) освен посочените четири фази включва и пета – финансовата размяна.

Тези пет основни обществени форми в своето единство дават представа за т.нар. поддържаща сфера, която гарантира съществуването на човешката цивилизация.

Прилагайки системния подход, проф. К. Миркович разкрива природата на поддържащата сфера като икономическа система и подробно характеризира нейните основни форми. В това отношение той има съществен принос за обогатяване и задълбочаване на научното познание за икономическата система в нейната цялостност.

Особено важно е, че новият подход позволява създаването на една отворена система за доразвитие на тази концепция, за усъвършенстване на структурата на предложената теоретична конструкция, а оттук и за по-нататъшно обогатяване на икономическата теория.

Неизброими са творческите постижения на проф. д-р ик. н. Камен Миркович, значителни са приносите му за развитието на икономическата наука и на висшето образование в България. Неговата пословична скромност и академизъм, морални добродетели и отговорност се оценяват високо от всички, които са имали възможност да работят и да общуват с него.

Проф. д-р Трайчо Спасов